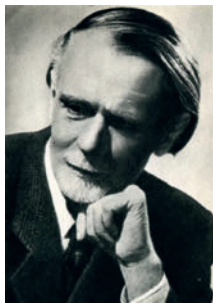

Így őrizzuk az örökséget Veszprémben

Kodály után 50 évvel

Ezt a címet adtuk a Kodály emlékévében megrendezett legnagyobb hangversenyünknek, amelyet a halála 50. évfordulójához közel, 2017. április 2-án tartottunk a veszprémi *Hangvilla* hangversenytermében. Az ünnepi esemény rendezője és főszereplője *Veszprém Város Vegyeskara* kóruscsaládja volt, bevonva a műsorba az ének-zenei általános iskola kicsinyeit és több hangszeres szólistát. A még újnak számító *Hangvilla* kiváló akusztikájú nagyterme, az ekkor pár hónapja közadakozásból megvásárolt Steinway zongora, a kórus computer-orgonája és a háttérvetítés technikai lehetősége egy egységesen megszerkesztett, Kodály életművét és ránk hagyott zenei, nevelési, filozófiai útmutatásait egy nagy ívben felrajzoló programot tettek lehetővé. A zenészek mögött gondosan válogatott fényképek egészítették ki a narrátor

Erdélyi Ágnes magyarázó, mesélő mondatait,

az alábbiakban ezzel a narrációval végig vezetve tesszük közzé a műsort, a zeneművek hangjait kérjük, hallják és képzeljék hozzá!

Az előadáson a háttérben 14 nagy méretű képet vetítettek. A könyvben a fényképek ezeket csak részben pótolják.

Veszprém Város Vegyeskara bevonul a színpadra.

1/ 50 esztendeje nyugszik a Farkasréti temetőben a magyarság egyik legnagyobb nevelője, alkotója, Kodály Zoltán. A mai hangversenyen hálát adunk a munkásságáért, és számot vetünk azzal, hogy mit sikerült és mit nem sikerült megvalósítani az általa megálmodott, a leendő magyarok számára felépített, teljes és boldog embert nevelő programból. Az egész világon ismerik, elismerik az úgynevezett Kodály-módszert, mi hogyan élünk vele országszerte, és itt Veszprémben? Reményeink szerint választ adunk ma erre, őszintén és lelkesen, minden hallgatónk örömeire.

Először a hála hangjai csendüljenek fel: a Sík Sándor piarista szerzetes költő versére írt kórusművet Kodály a 80. életévében írta, összegezve egy hitben megélt élet bölcsességét. Kórusunknak különösen is fontos ez a zenés elmélkedés, az egykor volt piarista gimnázium szellemisége Veszprémben máig hat a volt diákok, köztük sok énekkaros munkálkodásán keresztül.

Veszprém Város Vegyeskara énekel, *Kodály Zoltán – Sík Sándor Te Deumát*, hálaadását!

2/ Kodály zeneakadémiai növendékei nagyívű pályát futottak be, közülük most a református egyházzene: *Gárdonyi Zoltán* megemlékezését halljuk orgonamuzsikába foglalva.

Emlékeiből a fiatal Kodály dalai közül a Nausikaá tör elő, amely a görög királynagy lány melázó vágyakozását, és a lélek viharainak hullámain tárja elénk, a mester születésének 100. évfordulójára, 1882-ben komponálta. *Friedler Magdolna* orgonaművészt hallhatjuk, aki Veszprémben nőtt fel, itt járt Kodály-féle ének-zenei általános iskolába, majd a veszprémi zeneművészeti szakközépiskola legelső évfolyamába, érett orgonaművészé pedig a budapesti Zeneakadémián vált. Előadásra került *Gárdonyi Zoltán: Meditatio in memoriam Kodály Zoltán* című műve.

3/ A következőkben az ifjú zeneszerző műhelyébe pillanthatunk be. Visszaemlékezéseiből megtudjuk, hogy a család otthonául szolgáló galántai vasútállomás épületében a 3-4 éves gyermek Mozart, Schubert, Mendelssohn kamaraműveket hallhatott műkedvelő szülei előadásában. Ugyanitt, Galántán találkozik a romlatlan, ősi magyar népdallal, szolgálóik és „mezítlás kis pajtásai” ajkáról felcsendülve, s ez mély nyomot hagy benne, sőt a jövőjét határozza meg. Nagyszombatban, gimnazista diákként kezd el hegedülni, csellózni és zongorázni, az egyházi zene pedig a nagyszombati székesegyházban érinti meg őt. Mindenféle komoly tanulmányok nélkül, 18 évesen komponálja első kis kórusműveit, köztük a most felcsendülő *Ave Mariát – nőikarra és orgonára 1898*. A VVV nőikara énekel.

4/ Kodályt a csellóhoz gyermekkori élmények kötötték, de mint mondta, számára sohasem csak az volt a lényeges, hogy egy hangszeren játszani tudjon. Kezdetől fogva sokkal többet komponált, mint játszott. Az 1915-ben született virtuóz csellódarab új technikákat keres, a legmélyebb húr fél hanggal lejjebb van hangolva, ezzel a hangszer hangterjedelme szélesebbé válik. Virtuozitása és zenei értéke a legjobb csellistáknak is kihívás, és örömmel jelenthetem be, hogy Veszprémben van egy gyermekünk, aki már felnőtt ehhez a feladathoz. *Hartmann Domonkos* előadásában szólalt meg,

Kodály Zoltán: Capriccio szóló csellóra című műve.

5/ A fiatal zeneakadémiai tanár Kodály nagy európai tanulmányutakat tett, Berlinben és Párizsban ismerkedett a zenei felsőoktatás intézményeivel és az új zenei irányzatokkal. Mélyen megérintette őt Debussy muzsikájának a hangzása, a gazdag színskála, ennek hatását egy gyönyörű zongoradarabban hallhatjuk.

Kodály 1907-ben komponált *Meditáció Debussy egy motívuma fölött* című művét a veszprémi muzsikus fiatalság másik képviselője: *Golarits Flóra* adta elő.

Felvidéki néptáncosok

6/ „Lehettem volna zeneszerző a klasszikus mesterektől tanulva is, de magyar zeneszerző, magyar zene szerzője soha nem lehettem volna, ha nem találkozom Galántával” – írja Kodály. S valóban az előbb hallott művek keletkezésének idején már érezte, tudta a németes hatásoktól mentes, valódi magyar zene megteremtésének szükségességét. Bartókkal való megismerkedése, közös gondolataik barátsággá mélyülése elindította azt a felfedező és értékmentő munkát, amely a magyar népdalkincset megmentette az eltűnéstől, szinte az utolsó órában. Bartókot Erdély szőlította, Kodályt a Felvidék hívta haza, 1906-ban jelenik meg első közös kiadványuk, a *Hús magyar népdal*, ekkor még zongorakíséretes „köntösbe” öltöztetve.

A műsort *felvidéki dalokkal* folytatjuk. Ezek gyűjtője nem Kodály, hanem *Manga János*. 1938-ban jegyezte le a dalokat *Menyhe* nevű községben.

A *Dúdoló Népzenei Műhely* énekesei: Kiss Anna, Kiss Róza, Havér Sára és művészeti vezetőjük *Baksa Kata* énekelt. „*Zoborvidéki népdalok*”.

7/ Hogy mit jelentett az ősi népdal megmentése, azt ma egyre jobban értékeljük. Néhány évvel ezelőtt jelentette be a Népzene tudományi Intézet, hogy a Kárpátmedencében száz esztendő alatt fellelt mintegy kétszázezer önálló magyar népdal feldolgozása, rendszerezése és közzététele befejeződött. Ma már azt is tudjuk, hogy az énekesek után a nép-

táncosok is nekiindultak, s ugyanezt a módszeres gyűjtőmunkát elvégezték, Martin György és munkatársai vezetésével. Így találkozhatnak a világhírű magyar táncházmozgalomban énekesek, népi hangszeresek és táncosok. Veszprémben is él a hagyomány, iskoláink, együtteseink kitűnnek a fiatalok táncos nevelésében, és a művészi előadásban.

A következő kórusblokkban a népdalfeldolgozások útját mutatjuk be.

Kodály Nagyszalontai köszöntője még egészen egyszerűen, strófikusan szólal meg a népdal, ezzel a művel most Arany Jánosra is gondolunk, születése 200. évfordulóján.

Bartók Béla már nem hangról-hangra komponálja meg a népdalt, az eredeti szöveget megtartva saját dallamot, harmóniát ad a zenének, de mindvégig hű a magyar zene ősi jellegzetességeihez. A nőikar a *Tavaszi szél vizet áraszt* című művét adja elő.

Veszprém Város Vegyeskara ezután két élő szerző népdalfeldolgozását éneкли: **Daróci Bárdos Tamás** – Bárdos Lajos gyermeke, aki a Magyar Állami Népi Együttes zenei munkatársa volt évtizedeken keresztül. Népdalszvitje szinte a szemünk elé varázsolja a sodró lendületű, ropogós népi táncot: *Mikóházi nagyharang*

Végül az erdélyi születésű komponista **Orbán György** egészen új feldolgozását hallhatjuk, a régi, kedvelt népdalhoz: *Tavaszi szél vizet áraszt*. Zongorán közreműködik: *Józsa Eleonóra*.

Bartók, Daróci Bárdos Tamás, Orbán György

Forrai Katalin, Ádám Jenő, Weöres Sándor, Kocsár Miklós

8/ Amint sokasodtak az ősi magyar zene gyűjteményei, Kodály a Zeneakadémián „kiszemelte” azokat a tehetséges növendékeket, akik a következő generációkat bevezethetik a magyar népzenei alapokon nyugvó zenei tudásba. Nem más, ez az, amit Kodály-módszernek hívnak, ami inkább filozófia, és mint, amit az UNESCO most szellemi világörökségnek ismert el. *Forrai Katalin* a legkisebbeknek gyűjtötte csokorba a népi gyermekjátékokat és dalokat, *Ádám Jenő* megalkotta az iskolai ének-zene tanítás magyar módszertanát, *Weöres Sándor*, a legjátékosabb költő pedig Kodály alkotótársa lett apró művek komponálásában, ez a *Kisemberek dalai* című sorozat. Zeneszerző generációk sorakoznak azóta, akik komolyan veszik Kodály intését: „Senki sem lehet túl nagy ahhoz, hogy a gyermekeknek írjon, sőt igyekeznie kell, hogy elég nagy legyen a feladathoz!” Közülük is kitűnik *Kocsár Miklós* munkássága, akire azt is szokták mondani, mint komponista, hogy ő napjaink Kodálya!

A következő percekben a Simonyi iskola Kicsinyek Kórusáé volt a színpad.

A veszprémi ének-zenei iskola 1953-ban a második volt az országban, amelyet a kodályi elvek szerint alapítottak. Bemutatják, hogy ma sem idejétmúlt, sőt élvezhető a dalos játék, gyönyörű a magyar nyelv és a költészet, s az egyszerű dalocskáktól hogyan lehet a többszólamú kórus-éneklésig eljutni. Tanáruk, kórusvezetőjük *Baráth Péterné*, zongorán közreműködő: *Farsang-Törös Krisztina*. A Kicsinyek műsora: *Dalos körjátékok*: Kis kece lányom, Igllice szívem, Mit ásol báránykám, *szolfézs-játék hangolt csövekkel és kézjelekkel*: Árnyék ül a falu dombján, *Bicínium*: Mély erdőn, *Kocsár Miklós*: *Kutyatár*.

9/ A Kodály tanítványok közül a népes családdal, és sok-sok kórusénekeskel körülvett **Bárdos Lajos** lett az, aki a magyar kórusmozgalmat megteremtette. Munkatársaival együtt megalapította a Magyar Kórus nevű kiadót, ahonnan ontották a különböző korú és műfajú kórusoknak az értékes éneklési anyagot. A repertoáron ugyanúgy megvolt a magyar népdalfeldolgozás, mint az európai klasszikus zene reneszánsztól a romantikáig – legtöbbször értékes magyar fordításban –, és a keresztény egyházi zene is. Minden iskolában, majdnem minden nagyüzemben, hivatalban, dolgozói szakszervezetben és városban alakultak éneklő közösségek. A Kórus a szépség és az összetartás színtere volt. Ma ezzel nem állunk így, közösségeink máshogyan működnek – ha működnek – de ahol még vannak éneklők, ott ma is jó dolog együtt alkotni egy harmóniát.

A következőkben a *Veszprém Város Vegyeskara* fiatal énekeseinek, a *Vokál* műsora következett. Ők legtöbbször az éppen 100 éves Csermák Antal Zeneiskola hangszeres növendékei, de sokan magáért az éneklésért és a baráti közösségért járnak hetente a kórusba. **Kodály Zoltán** előtt a *Cohors generosa* kezdetű 18. századi Diákköszöntővel tisztelegnek, majd egy elfeledett műfajból, a misztériumjátékból énekelnek. **Bárdos Lajos** – *Dienes Valéria* írójával több éneklési és táncolási művet alkotott a görög pedagógiai eszményekre építve: a test, az elme és a szív együttes nevelésével. A *spártai gyermek* című kórusmű egy ilyen misztériumjáték részlete. Végül a még ma is élő híres Kodály tanítvány: **Szónyi Erzsébet**

Bárdos Lajos, Táncolók – misztériumjáték előadás, Szónyi Erzsébet

művével világszerte utazásban vehetünk részt: Őt világrész dalaival szólalnak meg. Zongorán közreműködik zeneiskolai továbbképzős növendékünk: *Pituk Gábor* (Vokál műsora)

10/ Kodály Zoltán hosszú élete során hatalmas történelmi változások és embert próbáló feladatok edzették. Szükszavú, szigorú és megalkudni nem akaró ember volt. Csak a tettek szándéka és értéke volt mérvadó számára. Iránytűje lett a magyar muzikusoknak, tudósoknak és a tanároknak is. Nagyszabású kórusműveket írt költőink történelmi verseire, amelyekben mindig benne volt a korának szóló üzenet, és nem véletlen, hogy némelyiket időnként tilos volt énekelni. Odafigyeltek rá és tartottak véleményétől a politikusok is, bár a diktatúra súlyosabb éveiben neki sem volt szava – ezt Brusznay Árpád történetéből is tudhatjuk. A számtalan nemzethez szóló műve közül most a vegyeskar egy jelhangszerű kompozíciót ad elő: *Vörösmarty Mihály* versére *Magyarország címe*. A komponálás dátuma is fontos: 1956!

11/ Napjaink zeneszerzői is érzékenyek és sokszor kritikusak a közélet jelenségeivel szemben. Nagy különbség azonban, hogy az utóbbi évtizedekben már nem kell régi korok szövegeihez fordulniuk, nyíltan, őszintén fogalmazhatnak. Vajda János kis bagatelljeiben a zenei élet visszasságait karikírozza ki. Ő az a zeneszerzőnk, akinek talán legszélesebb a stílári palettája, végtelen ötletességgel, humorral keveri a zenetörténetben kidolgozott stílusokat.

A *Cselényi Béla* versére írt bagatell a modern világ művészeinek érvényesüléséről elmélkedik. Emelkedett előadásmódja mögött, ha Önök meghallják Kodály művét, amely úgy kezdődik, hogy Forr a világ, címe: A magyarokhoz – az nem a véletlen műve! Vajda János bagatelljének címe: *A helyezkedőkhöz* (VVV)

12/ A másik bagatell egy napjainkban szokásos jelenséget mesél el: zeneszerzői pályázatot írnak ki, s a pályázóknak ajánlás szükséges. Vajda János görbe tükrében ezt így olvashatjuk: „Én alulírott, szívvel ajánlom az alapítvány bölcs kuratóriumának egy nagy összegű pénzügyi támogatásra.” Indokolásul: fent nevezett szerző, aki műveivel kimagaslik, s késő századok után méltán láttatja zseninket, integrált Európánk fényes egét beragyogni...Most megírandó oratóriumát ha megírja – ha bírja – nemzeti nagy létünknek múzsai talpköve lesz!

De ha mégsem? Döntsünk nagyvonalúan! Majd finomít az utókor!
Vajda bagatell: Ajánlás

13/ Műsorunk elején már felcsendült a hívő keresztény Kodály Zoltán hangja. A népdalfeldolgozások és hazafias kórusok mellett a hitvallás művei jelentik a harmadik nagy csoportot a zeneszerzői életműben. Kodály ebben is egyként volt európai és magyar: ha csak a két legnagyobb oratóriumára gondolunk: a Budavári Te Deum a töröktől való megszabadulás évfordulójára egy latin, katolikus hálaadás, a Psalmus Hungaricus pedig a

főváros ünnepére írt magyar, református zsoltár. Kodály a katolikus liturgia számára sok értékes művet ajándékozott, miséi mellett az Oltáriszentség tiszteletét szolgáló himnuszok is gyakran csendülnek fel a templomokban.

Veszprém Város Vegyeskara ma éneкли először városunkban Aquinói Szent Tamás himnusz-sorozatát: *Pange lingua címmel, amely az orgona előjátékával és kíséretével Kodály egyik legnagyobb szerűbb egyházi zenéje. A háttérben a galyatetői kápolnát láthatjuk, amely a művész életében a pihenés, a feltöltődés, a lelki elmélyülés helyszíne volt. Friedler Magdolna orgonajátékával kiegészítve megpróbáljuk idevarázsolni a Kodály kápolnát. (VVV Kodály Zoltán: Pange lingua)*

14/ Kedves vendégeink! Köszönjük, hogy velünk tartottak a megemlékezésben, a számvetésben. Talán elmondhatjuk, még nincs veszve Kodály öröksége. Bár az az álma, hogy 100 év alatt egész Magyarország énekelni és kottát érteni fog, megvalósíthatatlan, de megmaradt a magyar népdal és tánc, vannak kórusok, kiváló hangszeresek, és legfőképpen van magyar nemzeti kultúra az iskolától a hangversenytermekig!

Befejezésül az *Összkar* előadásában csendült fel az a kórusmű amit az egész világon Kodály legkedvesebb műveként tartanak számon: az *Esti dal*.

Utóhang másfél évvel később

A Hangvilla hangversenytermében 450 zenebarát nagy lelkesedéssel köszönte meg a Kodály életmű színes összefoglalását. A muzikusoknak, kórustagoknak emlékezetes munka volt, örömteli végeredménnyel. A veszprémi médiumok részletesen beszámoltak a hangversenyről.

Munkánkat folytatjuk, a 2003-ban megalakult, a Magyar Kodály Társaság Felső-dunántúli Tagcsoportját szervezzük újjá, megfontolva a Társaság első elnökének, Szokolay Sándornak a szavait:

*„Kodályról nem Kodályért kell szólnunk, hanem magunkért!
Égész népünkért, műveltségünkért, magyarságunkért! S jövőnkért!*

*Erdélyi Ágnes
karnagy*